

Nr 171.

Av herr **Magnusson, Theodor**, och herr **Heüman**, om
*lagstiftning rörande reglering av brandkårspersonalens
arbetstid.*

Den verksamhet, som utövas av städernas brandväsen, hänföres till sådana företag, varå lagen om arbetstidens begränsning icke skulle äga tillämpning, och äro följaktligen tjänstgöringsförhållandena för brandmännen vid landets yrkesbrandkårer ej reglerade av denna lag. De skäl, som vid skilda tillfällen anförts i väckta motioner om arbetstidslagens tillämpning på brandkårspersonalen, ha hittills icke vunnit riksdagens beaktande, sak samma ifråga om hemställan vid 1928 års riksdag, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om verkställande av utredning till 1930 års riksdag rörande tjänstgöringsförhållandena vid de fasta brandkårerna.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 16 januari 1933 hade svenska kommunalarbetsareförbundet anhållit bland annat, att brandpersonalens arbetstidsförhållanden måtte genom lagstiftningsåtgärder bliva reglerade i överensstämmelse med gällande arbetstidslagstiftning.

Vid ärendets föredragning i statsrådet den 26 januari 1934 hemställde departementschefen, att Kungl. Maj:t måtte anbefalla socialstyrelsen att skyndsamt inkomma med plan för utredning rörande arbetstidsförhållandena vid yrkesbrandkårerna. Så blev också Kungl. Maj:ts beslut.

Enligt gällande brandstadga av den 15 juni 1923 (Sv. förf.-saml. nr 173/1923) skall i varje stad finnas en brandstyrka av sådan omfattning, att stadens trygghet mot skada av brand kan anses tillfredsställande. Brandstyrkan skall vara sammansatt dels av personal, som inträder på grund av medborgerlig plikt (allmänna brandkåren), dels av avlönad personal. Denna är *yrkesbrandkår*, när medlemmarna äro anställda med skyldighet att för avtalad tid odelat ägna sig åt brandtjänsten, och *borgarbrandkår*, när medlemmarna äro för avtalad tid förbundna att, vid sidan av sin borgerliga sysselsättning, ägna viss tid åt brandtjänst. Medan yrkesbrandkår skall vara kasernerad inom brandstation, kunna borgarbrandkårens medlemmar medelst alarmeringsanordning inkallas till tjänst å varje tid av dygnet. Närmare bestämmelser om brandstyrkans sammansättning och åligganden meddelas i de brandordningar, som för varje stad antagits av stadsfullmäktige och fastställts av länsstyrelsen, ävensom i dessa brandordningar kompletterande reglementen för brandstyrka, brandchef m. fl.

Även om vissa strävanden gjorts att genom särskild »handledning» (statens offentl. utredn. 1923:63) normalisera nämnda brandordningar och reglementen, förete de på grund av växlande lokala förhållanden betydande olikheter i bestämmelserna om brandstyrkans sammansättning och tjänstgöringsförhål-

landen. Det förefinnes sålunda ej blott yrkesbrandkårer och borgarbrandkårer utan även kombinationer mellan dessa. Skiftande normer ha tillämpats i fråga om stadgandena om personalens tjänsteåligganden, avlöning, semester och övriga förmåner o. s. v.

Under senare år ha framträtt strävanden, åsyftande att åstadkomma enhetligare och ur personalsynpunkt gynnsammare arbetsvillkor för brandpersonalen. I sådant syfte har man använt sig av tvenne olika vägar, avseende dels kollektivavtal, dels särskild arbetstidslagstiftning.

Svenska kommunalarbetsareförbundet, till vilket efter hand personalen vid städernas brandkårer kommit att ansluta sig i allt större utsträckning, inlämnade redan år 1918 förslag till kollektivavtal till brandstyrelserna i ett flertal större städer. Dessa förslag avvisades i allmänhet av de kommunala myndigheterna, med undantag för Uppsala, där stadsfullmäktige beslöt tillmötesgå personalorganisationens begäran. Detta beslut överklagades emellertid hos länsstyrelsen, som upphävde detsamma och såsom skäl anförde, att stadsfullmäktige enligt gällande brandstadga icke ägde befogenhet att genom avtal med brandpersonalen binda sin beslutanderätt i fråga om det reglemente för brandkåren, där bestämmelser för brandstyrkan skulle meddelas. Länsstyrelsens beslut stadfästes av regeringsrätten, som lämnade anförda klagomål utan avseende. Med anledning härav ha sedermera av kommunalarbetsareförbundet gjorda framställningar om kollektivavtal för brandpersonal ofta icke upptagits till behandling av vederbörande kommunala myndigheter. Dock har ett antal städer ansett sig oförhindrade att träffa kollektivavtal angående den ekonomiska sidan av brandpersonalens tjänsteförhållanden, sålunda avlöning, tjänstgöringstid, semester, sjuk- och olycksfallsersättning, meningsskiljaktigheters avgörande genom skiljedom m. m. Dylika löne- och arbetsavtal föreligga för Lund och Gävle (yrkesbrandkårer), Mariestad och Boden (kombinerade yrkes- och borgarbrandkårer) samt Nässjö och Visby (borgarbrandkårer).

Vad beträffar den sedan år 1919 gällande lagen om arbetstidens begränsning har sådan verksamhet, som utövas av städernas brandväsen, icke ansetts hänförlig till vare sig rörelse eller sådana arbetsföretag, som omförälas i nämnda lag. Denna lag äger således icke tillämplighet beträffande brandmännens tjänstgöringsförhållanden, och i detta avseende överensstämmer den svenska åttatimmarslagen med den vid internationella arbetskonferensen i Washington år 1919 föreslagna konventionen angående arbetstidslagstiftning.

Vid upprepade tillfällen har emellertid ifrågasatts, att arbetstidslagen skulle utsträckas till att jämväl omfatta brandpersonal, eller också arbetstiden för denna yrkesgrupp regleras genom särskild lagstiftning.

Svenska kommunalarbetsareförbundet hemställde i skrivelse till andra lagutskottet vid 1926 års riksdag, som hade under behandling frågan om förlängning av den då gällande provisoriska arbetstidslagen, att utskottet därvid torde beakta brandmännens behov av lagstiftningens ingripande för att ernå kortare tjänstgöringstid. Såsom stöd för detta yrkande bifogades av förbundet inhämtade statistiska uppgifter rörande arbetstid, vakttjänstgöring

m. m. för brandmän i 20 städer. Dessa utvisade, att tjänstgöringen pågick dygnet om i perioder om 3—5 dygn. Härvid voro dock ej mer än 4—8 (i medeltal 6.5) timmar per dygn arbetstid i egentlig mening, medan återstoden utgjordes av vakttjänstgöring, vilken emellertid i händelse av utryckning för eldsläckning, ambulanskörning eller dylikt omvandlades till arbetstid av synnerligen krävande natur. En viss kompensation härför erhöles dock genom semesterledigheten, vilken för nyanställda omfattade 9—14 dagar men vid högre antal levnads- och tjänstår plägade ökas till omkring tre veckor eller en månad. Med hänsyn till brandmännens bundenhet i tjänsten och beredskapens enerverande natur ifrågasattes i skrivelsen en generell reglering av tjänstgöringstiden till högst 84 timmar i veckan.

Andra lagutskottet vid 1926 års riksdag synes, av dess utlåtande att döma, icke upptagit frågan till behandling, men den återkom, stödd på samma statistiska material, i motioner såväl år 1928 (II: 286 och 290) som år 1929 (II: 178), närmast i form av yrkanden, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning rörande arbetstidsförhållandena vid rikets fasta brandkårer till 1930 års riksdag, då lagen om arbetstidens begränsning ånyo förväntades komma under statsmakternas omprövning. Andra lagutskottet, till vilket 1928 års motioner hänvisades, ansåg det icke påkallat att hos Kungl. Maj:t hemställa om särskild utredning i ämnet (utl. nr 15/1928). Utskottet framhöll vidare, att det måste väcka starka betänkligheter att, såsom föreslagits, utvidga lagstiftningen om arbetstidens begränsning till att omfatta sådan verksamhet, som utövas av städernas brandväsen. Ej heller syntes enligt utskottets förmenande tillräckliga skäl föreligga att till utredning upptaga frågan om reglering av arbetstiden vid brandkårerna genom en vid sidan av den gällande åttatimmarslagen utfärdad, formellt fristående lagstiftning. Med hänsyn till de växlande förhållanden, under vilka verksamheten vid brandkårerna måste utövas i olika städer och samhällen, och ej minst till nödvändigheten att jämförelsevis fritt kunna avväga proportionen mellan brandmännens effektiva arbetstid och den tjänstgöringstid, som ej kunde anses vara av arbetstids natur, mötte tydligen svårigheter att på detta område reglera arbetsförhållandena med generella bestämmelser. Då ej heller omständigheter påvisats, som gäve vid handen, att vederbörande kommuner såsom arbetsgivare bestämde brandmännens arbetstidsförhållanden på ett sådant sätt, att anledning funnes för riksdagen att trots här anförda betänkligheter ingripa för att med lagstiftning reglera nämnda förhållanden, hemställde utskottet, att förevarande motioner ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Reservationer anfördes till förmån för motionärernas utredningsyrkande, men utskottsmajoritetens förslag blev av riksdagen bifallet. Likartad blev frågans behandling (utl. nr 6/1929) och utgång vid 1929 års riksdag.

I motion vid 1930 års riksdag (II: 392) hade föreslagits, att lagen om arbetstidens begränsning jämväl skulle omfatta personalen vid yrkesbrandkårer, såväl brandförmän som brandmän. Till stöd för detta yrkande anfördes kommunalarbetareförbundets nämnda statistiska uppgifter av år 1926.

Andra lagutskottet framhöll emellertid i sitt utlåtande, att utskottet icke funnit anledning att frångå den uppfattning utskottet hävdade vid de båda nästföregående riksdagarna och därför ej kunde förorda bifall till motionen, vilken ock blev av riksdagen avslagen.

Beträffande det av Kungl. Maj:t socialstyrelsen anförtrodda utredningsuppdraget verkställdes det år 1935 och föreligger i sin helhet (Soc. medd. nr 10/1935).

Utän att här närmare ingå på utredningen visar emellertid densamma, att tjänstgöringstiden för brandpersonalen vid rikets brandkårer är jämförelsevis lång och tillika högst varierande. Anledningen till att tjänstgöringstiden varierar från lägst 75 timmar till 140 à 150 timmar per vecka synes förledas av olika indelningar i avseende å brandtjänstens ordnande, detta måhända främst beroende av hur ofta det s. k. fridygnat återkommer.

Även om tjänstgöringsförhållandena för brandpersonalen icke kunna regleras på enahanda sätt som arbetstiden inom industrien, så torde likväl med hänsyn till de ständigt ökade fordringarna på brandmännens kunnighet och duglighet i såväl praktiskt som tekniskt hänseende och även med hänsyn till den enerverande och oftast livsfarliga tjänstgöringen en genom lag fastställd begränsning av brandmännens tjänstgöringstid vara erforderlig.

Men hänvisning till det anförda få vi härmed hemställa,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga sådana åtgärder, som kunna finnas lämpliga för att ifrågavarande personals arbetstidsförhållanden måtte genom lagstiftning bliva reglerade.

Stockholm den 23 januari 1939.

Th. Magnusson.

G. Heiman.